ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

УДК 378.091:796

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-4(327)-1-108-117

Гадючко Олександр Сергійович,

викладач кафедри олімпійського та професійного спорту, аспірант
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна.

gadyuchkoalex@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9015-7794>

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Сучасна соціально-економічна ситуація, що склалася в нашій країні, потребує змістовних змін у всіх сферах суспільного життя, в тому числі і в освіті. Стало очевидно, що проблеми навчання й виховання, розвитку дітей шкільного віку можуть бути успішно вирішені лише при вдосконаленні системи управління, на основі наукових принципів, досягнень високого рівня професіоналізму керівників шкільних установ, підвищення кваліфікації педагогів, модифікації підходів до організації педагогічного процесу.

Одним із шляхів підвищення ефективності управління закладом вищої освіти є впровадження у практику інновацій. Процес впровадження інновацій у сферу управлінської діяльності школи – це складний процес, який передбачає поступове оновлення і вдосконалення змісту, методів, засобів, технологій управління, що, в кінцевому підсумку, впливає на якість педагогічного процесу.

Інновації в управлінні дозволяють підняти на більш високий рівень планування, організацію та інші управлінські функції керівника, удосконалювати організаційну структуру шкільного закладу, що створює сприятливі умови для професійного і творчого зростання педагогів, впливає на якість навчально-виховного процесу, підвищує конкурентоспроможність закладу вищої освіти.

Теорія управління, яка вирішує задачу забезпечення ефективності управлінського процесу, представлена в працях вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Аганбегяна, В. Афанасьєва, Ю. Бобракова Н. Мойсеюк та інших. У їх роботах виявлені основи соціального управління, вивчені функції, структура органів управління та шляхи вдосконалення управлінської діяльності.

Проблеми освітніх установ як педагогічної системи, питання управління педагогічними системами, необхідність застосування наукових

підходів (системного, функціонального та інших) відображені в роботах: Л. Бахтуріної, А. Бондаренко, В. Беспалько, Ш. Волобуєвої, Т. Давиденко, Е. Давиткіної, І. Дичківська, В. Крічевського, Н. Кузьміної, А. Морозової, О. Нікіфорової, Г. Новікової, Л. В. Поздняк, В. Сімонова, І. Селіверстової, І. Тімофєєвої, А. Троян та інших науковців.

Проблемі розвитку інноваційних процесів в освіті присвячено досить велику кількість досліджень, зокрема наукові праці: М. Аузіна, С. Бараннікова, В. Жівікіна, М. Кларіна, А. Моїсєєва, О. Отравенко, А. Пригожина, В. Рібакова, В. Сластеніна, В. Ушачева, Т. Шамова, А. Хуторської та інших. Цими вченими обґрунтовано теоретичні положення внутрішнього управління закладом, розкрито основні поняття (інновація, нововведення, нововведення, інноваційний процес та ін.).

Актуальною на сьогодні в аспекті розв'язання є проблема не повного вивчення процесу управління інноваційно-педагогічною діяльністю в закладах вищої освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт».

Мета дослідження – розкрити сутність управління інноваційно-педагогічною діяльністю здобувачів вищої освіти спеціальності «Фізична культура і спорт».

Сформульована мета дослідження обумовила постановку таких задач: 1) проаналізувати наукову літературу з проблеми дослідження; 2) охарактеризувати основні аспекти сутності управління інноваційно-педагогічною діяльністю в закладах вищої освіти.

В процесі вирішення поставлених задач було використано теоретичний та узагальнюючий метод дослідження.

Незважаючи на досить докладний опис в літературі різних аспектів інноваційно-педагогічної діяльності, практично ніде не зустрічається технологічного опису тих чи інших етапів інноваційного процесу щодо підвищення якості освіти, саме зі спеціальності «Фізична культура і спорт». Існуюча практика показує, що кожен йде своїм шляхом, а саме – проб та помилок, орієнтуючись більше на власну інтуїцію, ніж на будь-які існуючі норми.

У пропонованому розділі ми позначимо систему конкретних управлінських дій, що забезпечують ефективну підготовку і включення педагогічного колективу освітньої установи в інноваційний процес щодо підвищення якості освіти. З цих позицій ми маємо право говорити про технологічні основи перекладу професійних установ у режим розвитку.

Вважаємо за необхідне перед позначенням конкретних кроків в даній роботі пояснити наступне:

- по-перше, для здійснення інноваційного процесу щодо підвищення якості освіти необхідний особливий настрій всіх членів педагогічного колективу, що потребують особливої уваги та додаткових зусиль всіх керівників освітнього закладу, так як сформована мотивація персоналу (не тільки педагогічного, але й технічного) виступає найважливішою умовою і гарантією позитивного освоєння того чи іншого запланованого нововведення;

- по-друге, всі прийняті управлінські рішення, що забезпечують режим розвитку, повинні бути колективними, бо тільки ця умова забезпечує швидке, успішне і надійне включення більшості членів педагогічного колективу в інноваційний процес щодо підвищення якості освіти (Аузіна, 2003).

У процесі перекладу освітнього закладу в режим розвитку можливо виділити наступні етапи: 1 етап. Усвідомлення важливості, необхідності і неминучості майбутніх перетворень одними членами адміністративної команди освітньої установи, тобто наявність свого роду новаторів для майбутніх ідей. Формування ними своєї команди - має на увазі не стільки адміністративну (менеджерську) команду, що само по собі є неодмінною і необхідною умовою, скільки ідейних прихильників з педагогічного колективу, методично і технологічно підготовлених до впровадження того чи іншого нововведення.

2 етап. Мотивація членів педагогічного колективу і формування готовності викладачів до інноваційної діяльності щодо підвищення якості освіти. В цілому форми і методи мотивації педагогічного та технічного персоналу визначає на даному етапі керівник освітнього закладу.

3 етап. Проблемний аналіз, формування основної (ключовий), на сьогоднішній день, проблеми свого освітнього закладу.

4 етап. На основі отриманих результатів проблемного аналізу і виявленої ключової проблеми – вироблення проектної ідеї розвитку на найближчий період. Це вибір об'єкта нововведень, який повинен виходити з життєвої необхідності і однозначно бути розуміється більшістю учасників освітнього процесу (Дичківська, 2012).

Таким чином, можна виділити структурні компоненти управлінської діяльності:

Для забезпечення якості та ефективності окремих нововведень та загального інноваційного процесу в управлінні необхідно враховувати, відстежувати, прогнозувати наслідки інновацій для системи управління; закладу освіти; психологічного клімату всередині управлінської спільноти; кожної частини об'єкта управління; кожного управлінця. Усе це виокремлює управління педагогічними інноваціями у самостійний вид діяльності, автономну наукову проблему. Управління педагогічними інноваціями – вид соціального управління, що підтримує

цілеспрямованість і організованість інноваційних процесів у системі освіти. Тому, можливо схематично можна виділити найбільш значущі інноваційно-педагогічні ідеї:

Реалізація кожної ідеї потребує внесення відповідних коректив в освітній процес, діяльність педагогічного колективу або окремого педагога та здійснення управлінських впливів.

За О. Отравенко, інноваційна діяльність викладача спрямована на перетворення існуючих форм і методів виховання, створення нових цілей і засобів її реалізації, тому вона є одним з видів продуктивної, творчої діяльності людей. Застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту передбачає створення творчої атмосфери, активне використання інтерактивних форм і методів, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів. Якість підготовки майбутніх учителів фізичної культури в навчально-науковому інституті фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» являє собою системно-цілісну єдність її процесуальних і результативних характеристик, ознакою якої виступає професійно-особистісне становлення майбутніх фахівців, здатних розуміти ціннісно-смысловий контекст педагогічної діяльності, нарощувати творчий потенціал, знаходити нестандартні вирішення професійно-педагогічних завдань; здатних до професійного

самовизначення та самореалізації (Отравенко, 2017).

Також, для багатокритеріальної педагогічної характеристики інноваційної діяльності спеціаліста використовують кількісні та якісні параметри різних ознак інновацій (табл. 1):

Таблиця 1.

Параметри педагогічного аналізу інноваційної діяльності

Ознака	Параметри
1. Рівень новизни	Глибокий рівень – інновація не має прикладних і теоретичних аналогів Середній рівень – інновація доповнює, удосконалює чи поліпшує усталені елементи освітньої системи або педагогічної практики Поверховий рівень – пропозиція не містить нового або орієнтована на застосування готових розробок в іншій сфері (група, освітній заклад, район, місто тощо)
2. Масштаб застосування	Міжнародний Державний Регіональний Місцевий (секція, ВНЗ, група, курс, окремі вихованці тощо)
3. Об'єкти інновації	Зміст навчання Методика навчання Методика виховання Управління освітою
4. Прогноз існування інновації	До двох років Від двох до п'яти років Понад п'ять років
5. Наукове обґрунтування інновації	Наявність теоретичного обґрунтування Наявність емпіричного матеріалу Недостатнє наукове обґрунтування
6. Готовність педагога до впровадження інновацій	Висока Середня Низька
7. Інформаційно-методична забезпеченість інновації	Наявність методичного забезпечення Слабка забезпеченість (незабезпеченість) методичними матеріалами

Такі ознаки інновації можна використовувати як для самооцінки, так і для оцінювання педагогічної діяльності спеціально створеними експертними групами (Мойсеюк, 2003).

Інноваційну діяльність можна визначити як цілеспрямоване перетворення його колективом педагогічної системи з метою поліпшення її здатності досягати якісно більш високих результатів освіти. Введення інноваційних процесів може бути стихійним, епізодичним, а може бути планомірним та систематичним.

Результати досліджень науковців сучасності свідчать, що саме інноваційна діяльність ініціює та забезпечує модернізацію освітнього процесу, здійснюваного педагогічним колективом. Тому що активне впровадження інновацій здатне змінити професійний вигляд педагога, озброїти його новими педагогічними технологіями, способами й засобами, покликаними зацікавити студента, зробити його суб'єктом власного розвитку, а повноцінним соціально-педагогічним інститутом соціуму.

Зрозуміло, при комплексній роботі з освоєння нововведень можна досягти великих результатів. Це призводить до ускладнення завдань управління установою і породжує потребу в нових, науково-обґрунтованих способах їх вирішення. Адже при комплексному, системному розвитку необхідна висока інноваційна активність педагогічного колективу. Однак, як показує практика, педагоги не завжди охоче беруть участь в інноваційному процесі, частіше демонструючи опір при впровадженні нововведень. Загальна мета інноваційної діяльності – поліпшення здатності педагогічної системи технічному досягати якісно більш високих результатів освіти.

Подальшим напрямом роботи за темою буде узагальнення регіонального досвіду організації впровадження процесу управління інноваційно-педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти спеціальності «Фізична культура і спорт».

Список використаної літератури

1. Аузіна М. О. *Інноваційні процеси в освіті* : навч. посібник. Львів: ЛБІ НБУ, 2003. 130 с. **2. Джерело** педагогічної майстерності. *Інноваційний освітній простір Харківщини*: науково-методичний журнал. Випуск №1(38). Харків: ХОНМІБО, 2007. 132 с. **3. Дичківська І. М.** *Інноваційні педагогічні технології*. Київ : Академвидав, 2012. 349 с. **4. Закон** України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-VI (із змінами). **5. Мойсеюк Н. Є.** *Педагогіка* : навч. посіб. Київ, 2003. 615 с. **6. Наказ** Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» від 7 листопада 2000 р. №522. **7. Науково-методичний супровід упровадження освітніх інноваційних процесів у регіоні / за заг. ред. Л. Д. Покроєвої.** Харків : ХОНМІБО, 2007. 96 с. **8. Отравенко О. В.** *Інноваційні технології як засіб модернізації якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.* *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 3(308), Квітень 2017. С. 55-62.

References

- 1. Auzina, M. O.** (2003). Innovatsiini protsesy v osviti: navch. posibnyk [Innovation processes in education]. Lviv: LBI NBU [in Ukrainian].
- 2. Dzherelo** pedahohichnoi maisternosti [Source of pedagogical skills]. (2007). Innovatsiinyi osvithniy prostir Kharkivshchyny: naukovo-metodychnyi zhurnal – Innovative educational space of Kharkiv region: scientific and methodological journal. Vyp. 1(38). Kharkiv: KhONMIBO [in Ukrainian].
- 3. Dychkivska, I. M.** (2012). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- 4. Zakon** Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist» vid 4 lypnia 2002 r. №40-VI (iz zminamy) [Law of Ukraine "On Innovation Activities" of July 4, 2002. No. 40-VI (as amended)] [in Ukrainian].
- 5. Moiseiuk, N. Ye.** (2003). Pedahohika: navch. posib. [Pedagogy]. Kyiv [in Ukrainian].
- 6. Nakaz** Ministerstva osvity i nauky Ukrainy „Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi osvithnoi diialnosti” vid 7 lystopada 2000 r. №522 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Approval of the Regulations on the Procedure of Innovative Educational Activity" of November 7, 2000 No. 522] [in Ukrainian].
- 7. Naukovo-metodychnyi** suprovod uprovadzhennia osvithnikh innovatsiinykh protsesiv u rehioni / za zah. red. L. D. Pokroievoi [Scientific and methodological support of introduction of educational innovative processes in the region]. (2007). Kharkiv: KhONMIBO [in Ukrainian].
- 8. Otravenko, O. V.** (2017). Innovatsiini tekhnolohii yak zasib modernizatsii yakisnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Innovative technologies as a means of modernizing the qualitative training of future teachers of physical culture]. Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Lugansk National University, 3(308), 55-62 [in Ukrainian].

Гадючко О. С. Сутність управління інноваційно-педагогічною діяльністю здобувачів вищої освіти спеціальності «Фізична культура і спорт»

У статті розкрито в особливості управління інноваційно-педагогічною діяльністю здобувачів вищої освіти. Адже в рамках інноваційної стратегії закладу вищої освіти суттєво зростає роль педагога як безпосереднього учасника всіх перетворень. Його інноваційна діяльність стає обов'язковим компонентом особистої педагогічної системи і набуває дослідний характер. Це передбачає переоцінку педагогом своєї професійної діяльності, вихід за межі традиційної виконавської діяльності і зміну її на проблемно-пошукову, рефлексивно-аналітичну, що відповідає запитам суспільства і створює умови для самовдосконалення особистості. У педагогічному колективі зростає потреба в новому педагогічному знанні, зміні освітніх і соціальних функцій педагога. Для підвищення цієї активності необхідно знайти механізми стимулювання, тобто підвищити мотивацію до оновлення системи освіти студентів через включення фахівців у інноваційну діяльність.

Керівнику закладу вищої освіти необхідно вибудувати весь процес так, щоб педагоги, закінчивши впровадження однієї інновації і переведе її в повсякденну рутинну роботу, прагнули до нової. Та не менш важливим є готовність самого керівника до інноваційної діяльності.

Говорячи про інноваційну діяльність, нам необхідно пам'ятати в першу чергу про безпеку для студентів, так як серед численних факторів, що впливають на показники стану здоров'я та захворюваності, фактори освітнього середовища складають до 30%. До цих факторів ризику можна віднести ускладнення освітніх стандартів, що веде до перевантаження студентів, збільшення часу роботи з комп'ютерами при недотриманні гігієнічних вимог, соціально-економічні умови життя.

Сьогодні мало дати вихованцям систематизовані знання, відповідні вміння та навички, необхідні для їх подальшого успішного навчання в закладі вищої освіти. Не менш важливо навчити їх ставити та досягати мети, діяти нестандартно. А для цього потрібен новий педагог, який уміє мислити креативно, застосовувати в навчанні нестандартні підходи, стрімко саморозвиватися, приймати нововведення як даність. Його розвиток передбачає необоротна, спрямована, закономірна зміна мотивації, тобто сукупності внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають їй межі, форми, надають їй спрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей. А також розуміння необхідності якісних змін в ціннісних орієнтаціях, цілях, умовах, змісті, засобах і методах, формах організації навчально-виховного, управлінського та ін. Процесів, соціально-психологічної структури, завдяки яким педагог набуває здатності досягати більш високих, ніж раніше, результатів освіти. Даний процес реалізується завдяки активному освоєнню інноваційної діяльності.

Ключові слова: управління, інновації, заклад вищої освіти, навчально-виховний процес.

Гадючко А. С. Сущность управления инновационно-педагогической деятельностью соискателей высшего образования специальности «Физическая культура и спорт»

В статье раскрыто в особенности управления инновационно-педагогической деятельностью соискателей высшего образования. Ведь в рамках инновационной стратегии учреждения высшего образования существенно возрастает роль педагога как непосредственного участника всех преобразований. Его инновационная деятельность становится обязательным компонентом личной педагогической системы и приобретает исследовательский характер. Это предполагает переоценку педагогом своей профессиональной деятельности, выход за пределы традиционной исполнительской деятельности и изменение ее на проблемно-поисковую, рефлексивно-аналитическую, что соответствует запросам общества и создает условия для самосовершенствования личности. В педагогическом коллективе возрастает потребность в новом

педагогическом знании, изменении образовательных и социальных функций педагога. Для повышения этой активности необходимо найти механизмы стимулирования, то есть повысить мотивацию к обновлению системы образования студентов через включение специалистов в инновационную деятельность.

Руководителю учреждения высшего образования необходимо выстроить весь процесс так, чтобы педагоги, закончив внедрения одной инновации и переведет ее в повседневную рутинную работу, стремились к новой. Но не менее важным является готовность самого руководителя к инновационной деятельности.

Говоря об инновационной деятельности, нам необходимо помнить в первую очередь о безопасности для студентов, так как среди многочисленных факторов, влияющих на показатели состояния здоровья и заболеваемости, факторы образовательной среды составляют до 30%. К этим факторам риска можно отнести осложнения образовательных стандартов, ведет к перегрузке студентов, увеличение времени работы с компьютерами при несоблюдении гигиенических требований, социально-экономические условия жизни.

Сегодня мало дать воспитанникам систематизированные знания, соответствующие умения и навыки, необходимые для их дальнейшего успешного обучения в заведении высшего образования. Не менее важно научить их ставить и достигать цели, действовать нестандартно. А для этого нужен новый педагог, умеющий мыслить креативно, применять в обучении нестандартные подходы, стремительно саморазвитию, принимать нововведения как данность. Его развитие предполагает необратимое, направленное, закономерное изменение мотивации, то есть совокупности внутренних и внешних движущих сил, которые побуждают человека к деятельности, задают ее границы, формы, придают ей направленность, ориентированную на достижение определенных целей. А также понимание необходимости качественных изменений в ценностных ориентациях, целях, условиях, содержании, средствах и методах, формах организации учебно-воспитательного, управленческого и др. Процессов, социально-психологической структуре, благодаря которым педагог приобретает способность достигать более высоких, чем ранее, результатов образования. Данный процесс реализуется благодаря активному освоению инновационной деятельности.

Ключевые слова: управление, инновации, учреждение высшего образования, учебно-воспитательный процесс.

Gadyuchko O. The Essence of the Management of Innovative and Pedagogical Activities of Applicants for Higher Education in the Specialty «Physical Culture and Sport»

The article reveals in particular the management of innovative and educational activities of applicants for higher education. Indeed, in the framework of the innovation strategy of the institution of higher education, the

role of the teacher as a direct participant in all transformations increases substantially. His innovative activity becomes an obligatory component of his personal pedagogical system and acquires a research character. This implies the teacher's reassessment of his professional activities, going beyond the traditional performing activities and changing it to problem-searching, reflexive-analytical, which meets the needs of society and creates conditions for self-improvement of the individual. In the pedagogical team, there is a growing need for new pedagogical knowledge, a change in the educational and social functions of the teacher. To increase this activity, it is necessary to find incentive mechanisms, that is, to increase the motivation to update the education system of students through the inclusion of specialists in innovative activities.

The head of an institution of higher education needs to build the whole process so that teachers, having completed the introduction of one innovation and will translate it into daily routine work, strive for a new one. But no less important is the willingness of the leader to innovate.

Speaking about innovation, we need to remember, first of all, about safety for students, since among the many factors that influence the indicators of health and morbidity, factors of the educational environment are up to 30%. These risk factors can be attributed to the complications of educational standards, leading to an overload of students, an increase in working hours with computers with non-observance of hygienic requirements, social and economic living conditions.

Today it is not enough to give pupils systematized knowledge, relevant skills and abilities necessary for their further successful training in a higher education institution. It is equally important to teach them to set and achieve goals, to act outside the box. And for this you need a new teacher who is able to think creatively, to use non-standard approaches in teaching, to rapidly develop, to take innovations for granted. Its development implies an irreversible, directed, regular change in motivation, that is, the totality of internal and external driving forces that induce a person to activity, set its boundaries, forms, give it direction, focused on achieving certain goals. As well as an understanding of the need for qualitative changes in value orientations, goals, conditions, content, means and methods, forms of organizing educational, managerial and other processes, socio-psychological structure, thanks to which the teacher acquires the ability to achieve higher than previously results education. This process is implemented through the active development of innovation.

Key words: management, innovation, institution of higher education, educational process.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2019 р.

Прийнято до друку 31.05.2019 р.

Рецензент – д.п.н., доц. Бабич В. І.